

Kauppan näkymät - Kauppa ja kuluttajat sodan sumussa

Jaana Kurjenoja

Pääekonomisti

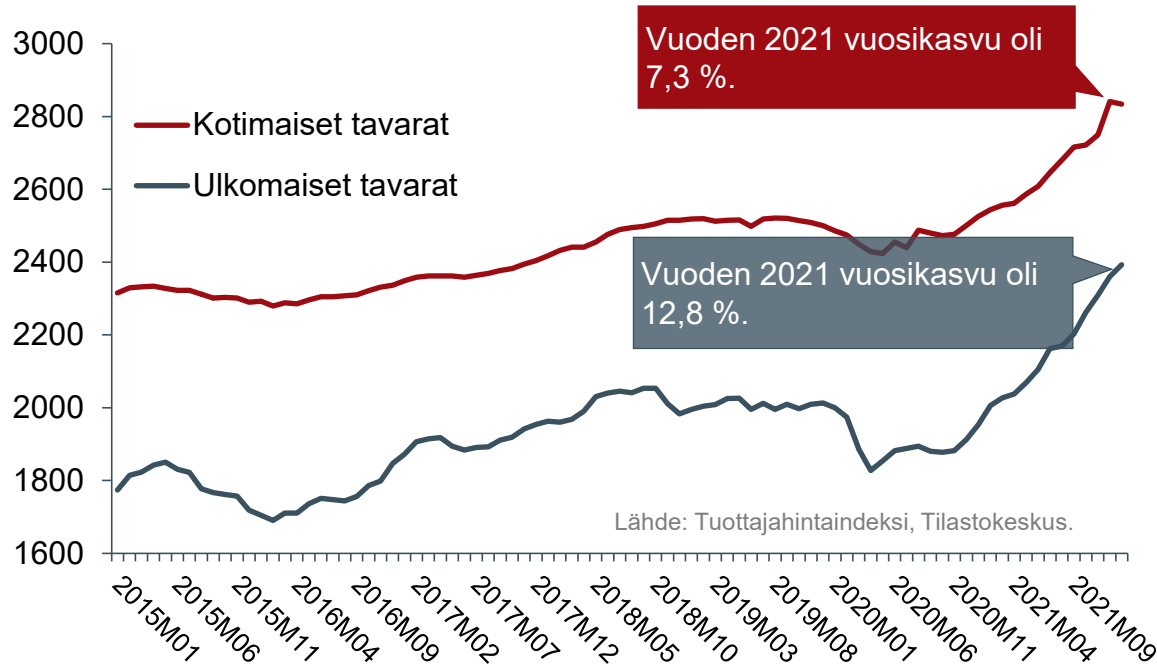
22.3.2022

Liikevaihdon kehitys kaupassa

Kotimaisten ja ulkomaisten tavaroiden tukkuhinnat

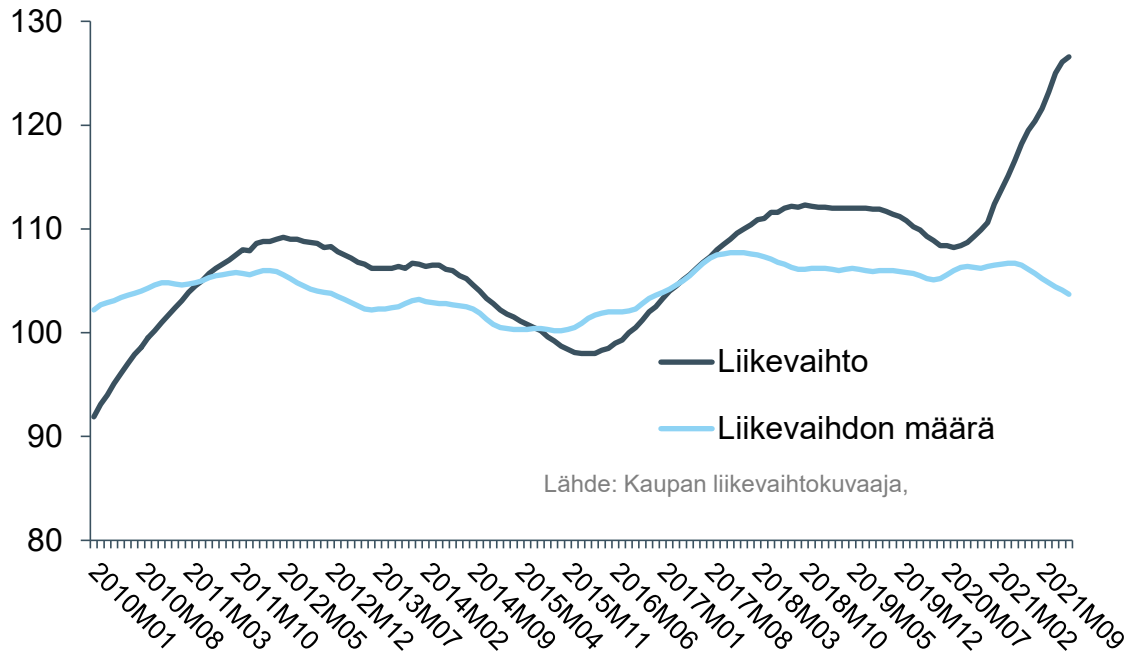
Tukkuhintaindeksi 1949 = 100, viimeinen havainto tammikuu 2021

Tukkuhintojen vuosikasvu 2021 oli 9 %. Mm. elintarvikkeiden tukkuhinnat nousivat noin 3 % ja energian noin 34 %.

Tukkukaupan liikevaihdon ja määräindeksin trendit

Indeksit kuukausitasolla, 2015 = 100, viimeinen havainto tammikuu 2022

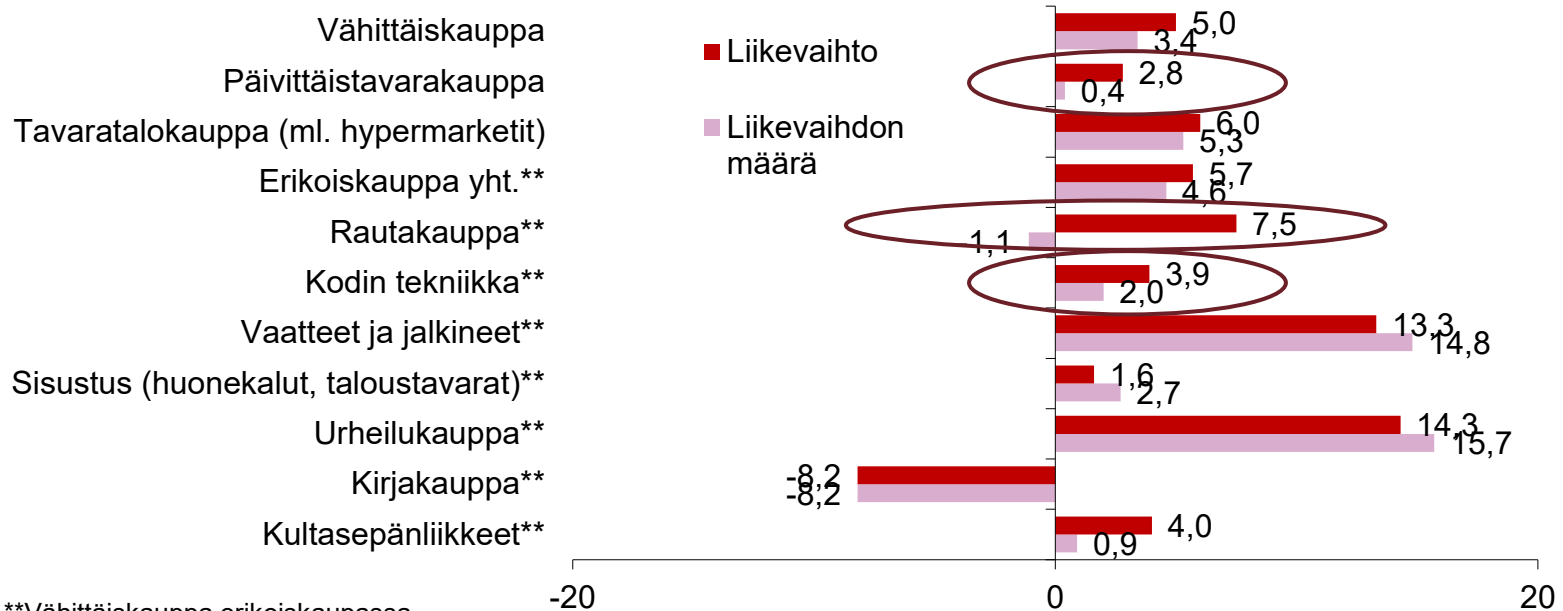

Tukkukaupan liikevaihdon trendi on noussut nopeasti tukkuhintojen nousun myötä.

Tukkuhintojen nousu nostaa myös vähittäiskaupan kustannuksia ja hintoja.

Liikevaihdon arvon ja määrän vuosimuutos vähittäiskaupan joillakin toimialoilla

Liikevaihdon arvon ja määrän muutos 2020–2021, %

**Vähittäiskauppa erikois kaupassa.

Lähde: Kaupan liikevaihtokuvaaja, Tilastokeskus.

Hintojen nousu alkaa näkyä vähittäiskaupassa

- Koko vähittäiskaupan euromääräisen liikevaihdon vuosikasvu 2021 oli 5 prosenttia ja liikevaihdon määrän* 3,4 prosenttia.
- Hintojen nousun vaikutus alkoi näkyä vuoden viimeisellä neljänneksellä, jolloin liikevaihto kasvoi lähes pelkästään hintojen nousun vuoksi eikä liikevaihdon määrä kasvanut juuri lainkaan.
 - Hintojen nousun vaikutus näkyy varsinkin päivittäistavara- ja rautakaupassa, joissa liikevaihto kasvoi viime vuonna vielä reippaasti, mutta liikevaihdon määrä ei käytännössä ollenkaan.
 - Sen sijaan joillakin erikoiskaupan aloilla, kuten muoti-, sisustus- ja urheilukaupassa, liikevaihdon määrä kasvoi arvoa nopeammin, eli hintataso keskimäärin laski.

* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Tukkukaupan liikevaihdon kasvu johtui hintojen noususta

- Tukkukaupan euromääräisen liikevaihdon vuosikasvu 2021 oli 10,3 prosenttia ja liikevaihdon määrän* 0,4 prosenttia.
- Ulkomaisten tavaroiden tukkuhinnat kasvoivat samaan aikaan yli 12 prosenttia ja energian noin 34 prosenttia.
 - Saatavuus- ja logistiikkaongelmien sekä raaka-aineiden ja energian hintojen vaikutukset alkavat näkyä täydellä painolla vasta nyt tukkuhinnoissa ja lopulta myös kuluttajainnoissa.
 - Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä Kiinan ja Itä-Aasian uudet korona-aallot vauhdittavat hintojen nousua.

* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Työllisyyden kehitys kaupassa

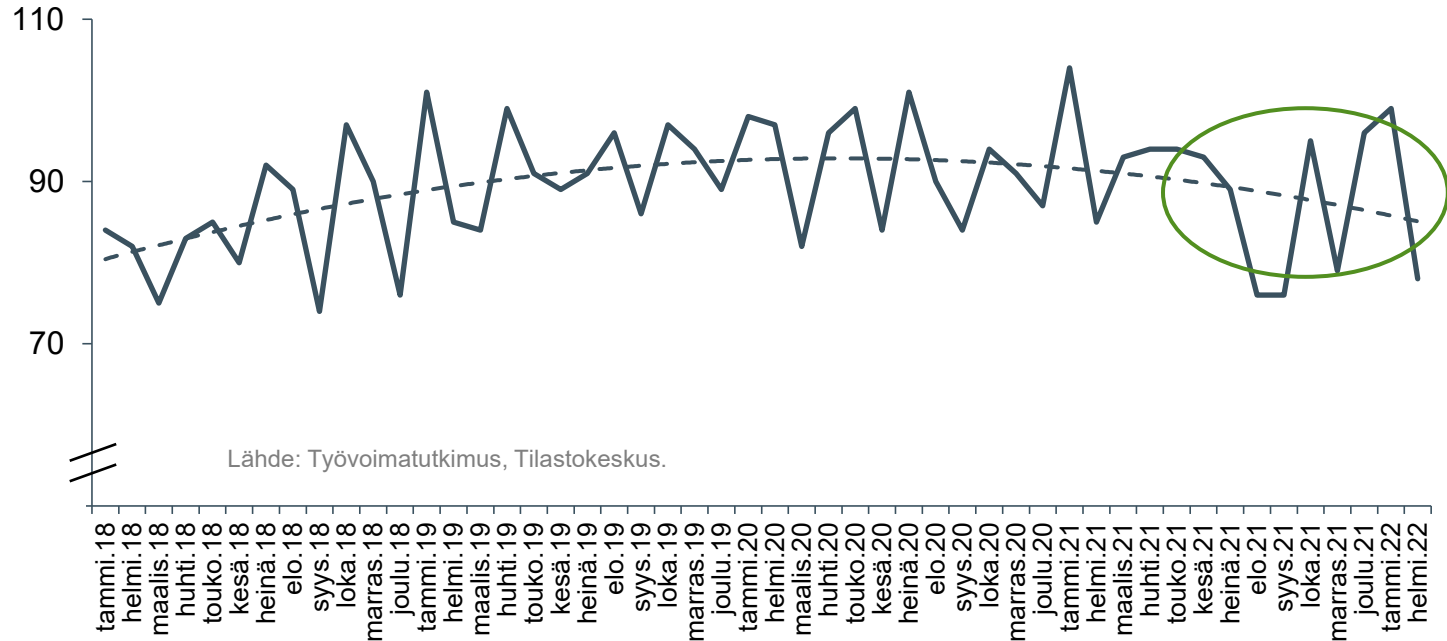
Työllisten määrä vähittäiskaupassa Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan

1000 henkilöä, viimeinen havainto helmikuu 2022

Työllisten määrä vähittäiskaupassa Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan

1 000 henkilöä, viimeinen havainto helmikuu 2022

Liikevaihto ei kaupan murroksessa välttämättä määrittele työllisyyskehitystä

- Työvoimakehityksen pitkä trendi on alkanut muuttua: Liikevaihdon määrän kehityksellä ei kaupassa ole enää yhtä vahvaa vaikutusta työvoiman tarpeeseen kuin aiemmin.
 - Kansainvälisesti yritykset pyrkivät hallitsemaan aikaisempaa paremmin kaupan toimitusketjuja ja lyhentämään niitä. Skaalaetuja haetaan mm. ketjuuntumisella, suurilla keskusvarastoilla ja hankintayhteistyöllä.
 - Kansainvälinen ja kotimainen kilpailu niin tukku- kuin vähittäiskaupassakin on lisännyt tarvetta toimintojen tehostamiseen ja kustannusten leikkaamiseen myös Suomessa.
 - Automatisaatio ja digitaalinen kehitys mahdollistavat tehostamisen ja tuottavuuden lisäämisen, eikä työvoiman määrää tarvitse aina kasvattaa palvelujen ylläpitämiseksi tai parantamiseksi.
- 2019 vähittäiskaupasta hävisi 9 000 ja 2020 noin 15 000 työllistä. Työllisyys vähentyi varsinkin erikoiskaupassa. Viime vuonna pandemia vahvisti työvoiman kysyntää vähittäiskaupassa, ja työllisyys nousikin 20 000:lla. Työllisyys kasvoi sekä päivittäistavara-että erikoiskaupassa.
- Tukkukaupassa pitkään jatkunut työllisyyden kasvu pysähtyi viime vuonna. Samalla kuitenkin pula ammattitaitoisista osaajista alkoi konkretisoitua.

Ukrainan sodan ja Kiinan korona-aallon vaikutukset vähittäiskaupan liikevaihtoon

Vähittäiskaupan kasvu voi kadota

Vähittäiskaupan liikevaihdon määräindeksi**

Tammikuun 2022 ennuste:

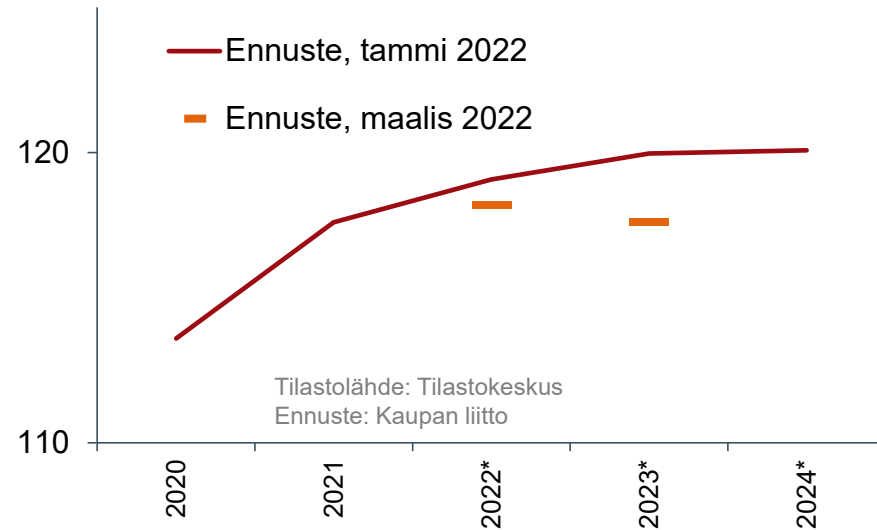
Liikevaihdon määrä** kasvaa tänä vuonna 1-1,5 % ja ensi vuonna 0,5-1 %.

Liikevaihdon kasvu nojaa lähes täysin hintojen nousuun.

Maaliskuun 2022 ennuste:

Liikevaihdon määrä** kasvaa tänä vuonna 0,5-1 % ja ensi vuonna -0,5-0,5 %.

Liikevaihdon kasvu nojaa lähes täysin hintojen nousuun.

* Kuluttajahintaindeksin vuoden 2017 painorakenteen mukaan runsas 40 % yksityisestä kulutuksesta on vähittäiskaupan tuotteita. Normaalisti suurin osa yksityisestä kulutuksesta ohjautuu muualle kuin vähittäiskauppaan, mm. asumiseen ja liikenteeseen.

** Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Kaupan näkymät – taustaa

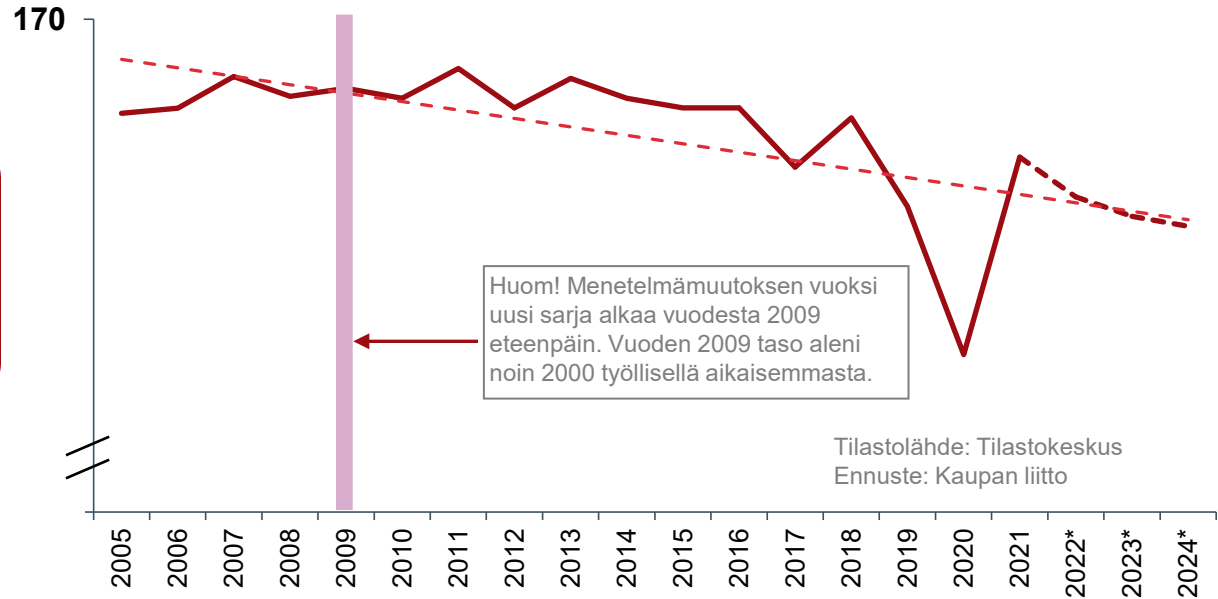
- Tänä vuonna talouskasvu hidastuu noin prosenttiin ja inflaatio kiihtyy noin viiteen prosenttiin.
 - Tammikuun ennusteessa oletettiin yksityisen kulutuksen kasvavan pandemian jälkeen reippaasti, yli kolme prosenttia, mutta kulutuksen kasvun arvioitiin kohdistuvan voimakkaammin muihin palveluihin kuin vähittäiskaupaan.
 - Uudessa vaihtoehtoisessa ennusteessa yksityisen kulutuksen kasvun ennakoidaan olevan 1-2 prosenttia, mutta kasvusta pienempi osa kohdistuu esimerkiksi matkailuun, kulttuuri- ja viihdepalveluihin tai ravintoloihin.
 - Ostovoima pienenee. Työllisyys kasvaa kuitenkin vielä tänä vuonna, mikä tukee kotitalouksien kulutusta kansantalouden tasolla.
 - Ukrainan sota lisää epävarmuutta ja mahdollisesti varautumissäästämistä.
 - Kiihtyvä inflaatio ja kasvavat asumisen ja liikkumisen kustannukset kutistavat kulutuspotentiaalia vähittäiskaupan tuotteisiin. Toisaalta samalla nousevat muidenkin kuluttajapalveluiden hinnat, ja kauppa voi olla kilpailukykyinen niihin verrattuna.
- Inflaatio pysyttelee sitkeästi parissa, kolmessa prosentissa myös ensi vuonna, ellei Ukrainan sota pääty nopeasti.
 - Raaka-aineiden ja energian kallistuminen, kohonneet rahtihinnat, pidentyneet toimitusajat sekä pula mm. komponenteista ja muista välituotteista kiihdyttävät hintojen nousua. Lisäksi Kiinan korona-aalto aiheuttaa uusia tuotantotulppia ja heikentää tukkukaupan ja vähittäiskaupan hankintaketjuja.

Vähittäiskaupan työllisyys palaa laskevalle trendille

Vähittäiskaupan työlliset*, 1 000 henkilöä

* Palkansaajat, yrittäjät ja yrityksessä työskentelevät yrittäjien perheenjäsenet

Kustannusinflaation noustessa tarve kustannusten leikkaamiseen kasvaa.

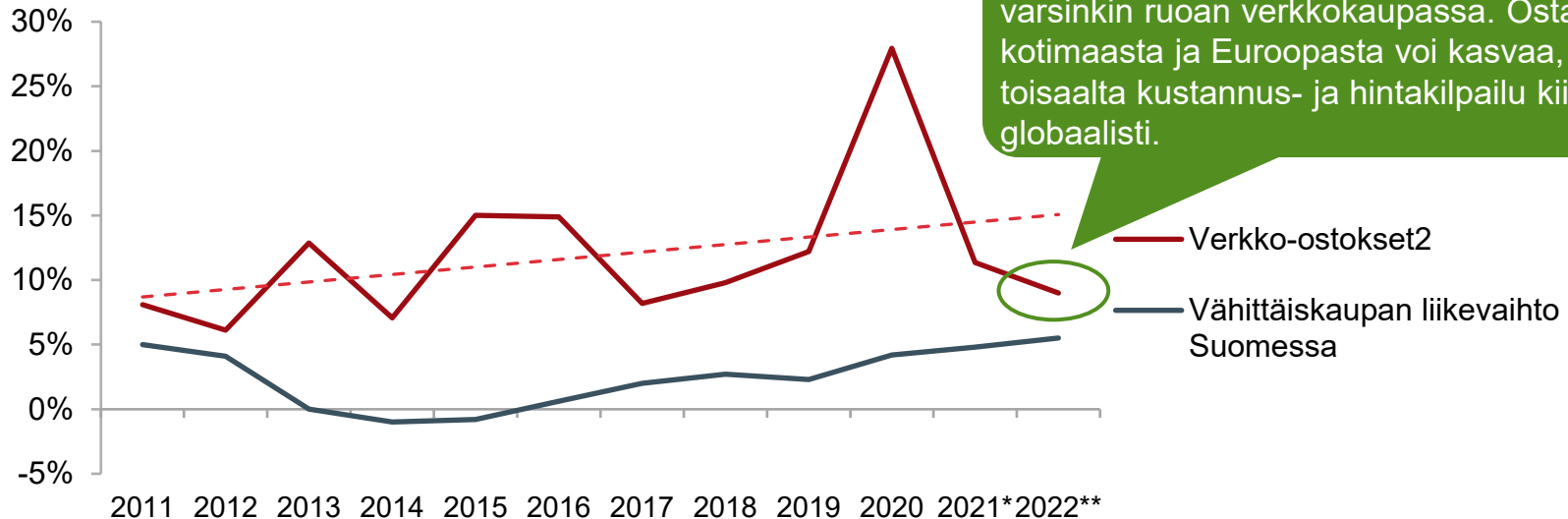
Lopuksi

- Liikevaihdon määrän* kasvu vähittäiskaupassa jatkuu tänä vuonna, mutta aiemmin ennustettua hitaampana, noin 0,5-1 prosentissa. Vähittäiskaupan liikevaihto nojaa lähes täysin hintojen nousuun.
 - Ostovoiman kutistuminen ja yleinen epävarmuus heikentävät kaikkien kaupan alojen kasvunäkymiä.
 - Vähittäiskaupan alat, jotka olivat pandemian voittajia, voivat uudessa tilanteessa pärjätä kuitenkin suhteellisesti paremmin kuin muut: päivittäistavarakauppa, rautakauppa ja urheilukauppa. Ongelmat tuotesaatavuudessa heikentävät rautakaupan ja urheilukaupan toimintaedellytyksiä.
 - Jos Ukrainan sota ja sen jälkimainingit pitkittyvät, ja Kiinan ja Itä-Aasian korona-aalto heikentää tuotesaatavuutta ja hankintaketjujen toimintaa, vähittäiskaupan liikevaihdon määrän* kasvu on ensi vuonna olematonta: -0,5-0,5 %.
 - Kustannuskilpailu kiihtyy kaikilla kaupan aloilla. Tämä vaikuttaa mm. ruoan verkkokaupan ja esimerkiksi ravintola-annosten kuljetuspalveluiden kehitykseen.
 - Jos kuluttajien ostovoimaa edelleen leikataan veronkiristyksillä, kuluttajapalveluiden toipuminen on hidasta ja kansainvälinen kilpailukyky heikkenee.

* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Vaikutukset digiostamiseen

Kuluttajien digitaalisesti koti- ja ulkomailta ostamien vähittäiskaupan tuotteiden arvon vuosimuutokset¹, %

Digiostamisen kasvu hidastuu, mikä näkyy varsinkin ruoan verkkokaupassa. Ostaminen kotimaasta ja Euroopasta voi kasvaa, toisaalta kustannus- ja hintakilpailu kiihtyy globaalisti.

— Verkko-ostokset²

— Vähittäiskaupan liikevaihto Suomessa

Lähteet: ASML, TNS Gallup, Kaupan liitto 2010-2015;
 Kurjenoja 2022b;
 Kurjenoja 2021c;
 Tilastokeskus: Kaupan liikevaihtotilasto. Tilastokeskus: Kansantalouden tilinpito.
 Kantar TNS 2022: Kuluttajatutkimus Kaupan liiton toimeksiannosta.

¹ Digiostamisen vuosikasvun arviot ja ennuste:
 Kurjenoja, 21.3.2022, Kaupan liitto.

² Ei sisällä autokauppaa, polttoaineita, palveluja,
 digitaalisia ladattavia sisältöpalveluja tai ravintoloiden
 ja kahviloiden ruokatilauksia.

Kiitos!

Jaana Kurjenoja
Pääekonomisti
Kaupan liitto

jaana.kurjenoja@kauppa.fi

 [@JaanaKurjenoja / kauppa.fi](https://twitter.com/JaanaKurjenoja)

KAUPAN LIITTO